

ARRIBAT UN MOMENT DOLÇ DEL FEMINISME,
FEM UNA MIRADA ENRERE

“Hem lluitat
contra la dreta
cara a cara,
érem objectiu
dels feixistes”

GRUP DE DONES DE LLEIDA
COL·LECTIU FEMINISTA

15

Nascut a Lleida el 1919, d
genís Corrià era farma
agrícola i polític. Fill
tradicionalista Casimir
nis Berran afusellat
combaté com a voluntari
4a Brigada Navarra de
cit de Franco. Diputat p
cial pel grup de repres
corporativa (1961-1967)
els càrrecs de vicepresi
Diputació (1964-67) i p
Junta Provincial de Fon
1966). El 1966 fou nome
Cambra Sindical Agrari
fou alcalde de Lleida. La
servei de la dictadura p
ser nomenat president
capdavant de la qual ve
Com a representant de l
da i de la Diputació exei
Corts. Va presidir la UE
1961. Fou condecorat amb
de l'Orde de Cisneros (1
del Mèrit Civil i la Meda
(1974). Mort a Barcelona

ALCALDESA

Cr

PART DE LA LLUITA CONTRA EL FRANQUISME I PER A LES LLIBERTATS HA TINGUT UN MATIS LILA QUE FINS I TOT FORMACIONS ESQUERRANES HAN VOLGUT OBVIAR O CONTROLAR PER A UN BENEFICI ELECTORAL

TEXT
ALBERT FONT-TARRÉS
EDUCADOR SOCIAL
I PERIODISTA

FOTO
MIREIA BARÉS

FOSSA218

16

Les dones valentes han estat doblement perseguides pel feixisme. Aquells avenços aconseguits fins als anys 30 del segle passat es van truncar amb la victòria de Franco ara fa 80 anys: "las mujeres para Dios, para la Patria y para el hogar", proclamava l'ultracatolicisme i la dreta del moment. Això es traduí en ser una esposa, mare i mestressa de casa servicial, complaent i atenta a les necessitats del marit i de la família. Queda fora de l'esfera pública.

Des de les escoles fins als temples de la religió oficial van adoctrinar-les en la defensa i transmissió d'unes idees que sustentaven el règim i esborraven la memòria d'allò passat abans de la guerra del 1936 al 1939, La Sección Femenina era una de les rodes dentades de l'engranatge. No es va dissoldre fins passada la mort del dictador. Mentre l'organisme liderat per Pilar Primo de Rivera volia que cada dona adolescent passés per la Escuela del Hogar perquè "pueda encontrar en el hogar, ella su vida, y el hombre, su descanso", hi havia una clandestinitat antifranquista que volia trencar els fonaments del règim. Si la Sección Femenina ensenyava, només a les dones, a cuinar, economia domèstica, puericultura o a cosir, un seguit de dones—proporcionalment una minoria ben minoritària, tot sigui dit—es dedicaven a sargir el fil invisible de la història. Dones apoderades abans que s'encunyés el terme. Elles van recomençar, als anys 70 del segle passat, les lluites que les unien amb Olympe de Gouges (1748-1793), Mary Wollstonecraft (1759-1797), les sufragistes de finals del segle XIX i principis del XX, Simone de Beauvoir (1908-1986), Betty Naomi Goldstein (1921-2006), i moltes més.

Encara queden els *forocoches* de torn i altres caus, encara queden les *manades* i els sots-tres de vidre, encara queda feina. Parlem amb quatre veteranes del Grup de Dones de Lleida que ens lliguen amb la lluita antifranquista des d'una mirada concreta, la feminista. Les lleidatanes Anna Ariño (Barcelona, 1951), Mercè Ciutat (Lleida, 1953), Maria Huguet (Tarragona, 1955) i Montse Ibañez (Lleida, 1956) han anat traçant camí des dels anys 70. Totes

quatre han compaginat militàncies diverses, polítiques i socials. "Totes quatre som caminadores, caminadores cap al feminisme, cap a la llibertat", diu Ariño, tot rient, en referència a les hores de natura amb el Centre Excursionista de Lleida.

Amb masclisme a dreta i esquerra dels carrers del patriarcat, elles van optar per anar endavant, passant de llarg amb els semàfors en roig, desoïnt les ordres de l'autoritat i superant els senyals d'estop. Ni les vexacions, els insults, les amenaces, els altres cremant, dos cops, el seu local ni el paternalisme les han aturat. Tampoc els ha pres el somriure i la capacitat de riure i de riure's d'elles mateixes. I no parlen quietes. Quatre practicants de la sororitat, anys abans que fos elegit *neologisme de l'any 2018*. Enguany, el Grup de Dones de Lleida ha guanyat una denúncia per falta de protecció de dades de la víctima de *La Manada*.

Sense més dilació, comencem. Ens situem al 1974, el dictador encara és viu. Anna Ariño i Maria Huguet militen a l'Asociación Provincial de la Mujer'.

Maria Huguet (M.H.): La liderava Isabel Crespo i era per la carestia de la vida.

Anna Ariño (A.A.): Quan anàvem pels bars també els preguntàvem com es trobaven, quina situació tenien, quines deficiències hi havia... Allunyades del centre de la ciutat, faltava aigua corrent i tenien condicions de vida complicades. Les dones patien doblement aquesta discriminació.

Montse Ibañez (M.I.): També es parlava de les llars d'infants, per exemple.

Mercè Ciutat (M.C.): Potser va durar fins al 1978 o així.

M.I.: Però va tenir molta potència i presència.

M.C.: Fixat que quan van posar el pla d'ordenació urbana a vista pública van establir un horari i la Provincial es va queixar que aquell horari no anava bé per a la conciliació. Epl! I van ampliar l'horari! Van treballar molt! Si eren 60 o 70 al barri de Capponet!
A.A.: I es va fer una intervenció a les Primeres Jornades Catalanes de la Dona!

M.I.: Va ser pionera i va permetre que les associacions de veïns es poguessin fer ressò d'allò que patien les dones.

A.A.: Tinc una imatge gravada d'una senyora gran marxant molt enfadada perquè ja començàvem a parlar dels anticonceptius, de la llibertat sexual, de l'apoderament. Tot de temes molt tabú. Fins i tot alguna se m'havia encarat. Les dones de la generació de les nostres mares havien estat recluses a casa i adoctrinades.

M.I.: Quan tenia 18 anys anàvem als Blocs Juan Carlos i podíem veure dones amb un cos amb tot de marques després que l'home les hagués estat martiritzant apagant-los les cigarretes a sobre i et preguntaves: "Però... i què és això?!"

M.C.: I dones amb embarassos no desitjats i... bé... en fi...

M.I.: Em començava a plantejar "en quin món visc que està passat tot això?" Totes les situacions et van creant consciència.

Les Nacions Unides van declarar el 1975 com a Any Internacional de la Dona.

M.C.: El franquisme no va poder evitar que l'estat espanyol hi participés, ja era a l'ONU. A Lleida van crear una comissió on hi havia totes les institucions del moment, franquistes total. Dones molt potents, de diferents moviments d'arreu de Catalunya van aprofitar aquell corrent que s'havia obert per organitzar les Primeres Jornades Catalanes de la Dona, que serien l'any següent.

M.H.: Que van ser reveladores i ens van encaminar cap al moviment feminista.

Amb aquella cita del 27 al 30 de maig de 1976, amb el paranimf de la Universitat de Barcelona ple de gom a gom, comença la *segona onada* feminista del país.

A.A.: Sense haver descobert encara la paraula "feminista" però amb moltes vivències i fets a nivell personal que em van fer començar a plantejar: "què està passant?" Arran de les Jornades "Feminista? Sí, sóc feminista!" Però si hi vam anar és perquè ja vàiem coses que no ens agradaven i amb les quals volíem trencar. Allà ens vam apoderar moltíssim.

17

GRUP DE DONES
DE LLEIDA
ALBERT FONT-TARRÉS

M.I.: Totes ja estàvem a la lluita antifranquista. Estàvem en partits d'esquerres, ja ens estàvem rebel·lant contra una situació.

M.H.: Van fer aglutinar moltes dones i van sorgir grups feministes per tot el país.

M.I.: A partir de llavors és quan comencem a buscar, a mirar, llegir, discutir... Ens vam trobar i, mira, ens hem avingut i encara som aquí.

Amb altres dones feu la delegació a Lleida de l'Associació Catalana de la Dona (ACD).

M.H.: La vam presentar públicament el 23 de maig de 1977 a l'espai que avui es diu Sala Jaume Magre. La Provincial havia estat potenciada per partits polítics.

M.C.: I la Catalana de la Dona, també! En aquell moment els partits polítics eren els que dirigien. Quan ens en vam adonar ja ens vam dirigir nosaltres.

Quan dieu dirigides per partits polítics, voleu dir dirigides per homes.

M.H.: Sí, sí!

M.C.: La Montse i jo vam començar a militar en un partit [PTE] que cap allà al 1975 em van dir: "Eh, tu!, vine! Estudies a fora? Doncs deixa d'estudiar que has de venir aquí a muntar el moviment feminista a Lleida -Què? -Sí, sí, ja pots deixar d'estudiar i ve-

nir aquí". Jo era molt obediència i molt disciplinada. S'augurava una reforma i calia guanyar-se les dones per si hi havia eleccions. Jo: "Feminisme? Què és això?". [tornen a riure]. I resulta que al cap de poc temps em vaig tornar mooolt feminista!! Precissament perquè el que em van fer a mi va ser taaaan masculista... taaaan però taaaann que vaig dir: "ara, Mercè, és la teua! [pica a taula] Ara ets feminista!". Vaig trencar amb el partit i em vaig dedicar a aquesta lluita.

A.A.: Des dels partits no ens donaven gens d'importància, gens.

M.H.: Elles que em volien convèncer, diguem-ho suau, que el seu partit era fantàstic... [riuen]

M.I.: Aprenem-ne! Però aquí estem. Ara s'enfada tothom i no arriben a cap acord!

M.H.: Totes, de diferents orígens, vam congegar en el pensament feminista.

A.A.: Nosaltres també teníem les nostres discussions... Pujades de to, eh?

Totes [a l'uníson]: Eeeeeiii!! I tant!!

A.A.: Però sempre hem estat unides! És que fins i tot m'emocio en dir-ho!

M.H.: Junes hem anat aprenent, hem anat pensant... hem anat veient el món d'una altra manera. Aquesta lluita ens ha fet fer una evolució brutal. El meu feminisme va anar evolucionant per les diferents influències que he anat rebent. A banda de Simone de Beauvoir, el maig del 68, l'alliberament sexual i l'alliberament de les dones... també hi va haver les Primeres Jornades, la Montserrat Roig, la Maria Aurèlia Capmany, la Mercè Otero, la Maria Mercè Marçal...

M.I.: La Maria Mercè Marçal la teníem molt propera!

A.A.: La Teresa Pàmies...

Per què apareix, al cap de poc, el Grup de Dones de Lleida?

M.H.: Ens vam escindir. Volem actuar segons el nostre criteri.

M.I.: Vam tenir la sort que no van venir dones de partits de dretes i això ens va portar a anar fent. Per exemple, a Barcelona, a l'ACD, hi havia dones convergents.

A.A.: Les dones de la dreta no es plantejaven el tema com ho fèiem nosaltres. Si des dels partits que es deien d'esquerres se centraven a anar contra el franquisme i "allò de les dones ja arribarà"... Nosaltres vam qüestionar-ho. Veia molt de masclisme: he hagut d'amagar filles quan venien a casa alguns dirigents comunistes perquè... ja m'entens... Vam veure que sense homes podíem fer coses.

El franquisme va ser un tall amb totes aquelles referents dels anys 30 del segle XX.

Suposava haver de començar des de zero.

M.H.: De zero tampoc perquè les referents les vam anar trobant. I a poc a poc vam anar sabent de la feina que havien fet altres dones a la Segona República. Vam tardar més i vam haver d'elaborar tot un discurs que no sabíem. Malgrat que en moltes coses anàvem bastant avançades.

M.I.: I hi havia qui això no ho entenien, a l'altre cantó entenien que ser feminista era "barra lliure 24 hores", i no.

M.H.: Les nostres parelles també s'han hagut d'espavillar.

«Per unes lleis no discriminatòries, per una llei del divorci justa, per un control de natalitat contra les agressions sexuals, pel dret a un lloc de treball», deia la pancarta de la Diada de 1977. El crit «jo també sóc adúltera!» va esverar la dreta. La manifestació que va fer el 1979 era la primera contra la despenalització de l'avortament a Lleida.

M.C.: Els debats que es van arribar a donar a la premsa. Al *Diario de Lérida*, que era la veu de l'Església [catòlica], hi havia uns articles... De veritat, fan esgarriar. Al Pere Ardiaca i al Joan Cornudella, que llavors eren parlamentaris, els van fotre a partir en articles per haver vingut!

M.H.: A més, ens allisonaven! N'hi havia una que firmava com "una mujer cristiana" o alguna cosa així i deia alguna cosa de l'estil "hijas mías, vais por el mal camino, vais a ir al infierno..."

M.C.: "Dios os perdonará y la Virgen..."

M.H.: Era a finals dels anys 70 i vam fer una asseguda al Palau de la Paeria al migdia i a la tarda, una manifestació.

M.I.: Vam lluitar contra la dreta cara a cara. Hem vist les pistoles davant nostre.

M.C.: Ens van cremar el local [era al primer pis del número 17 del carrer de la Palma].

M.H.: Dues vegades, ens el van cremar! El 78 i el 79.

A.A.: Érem l'objectiu dels feixistes. Els que ens van cremar el local van atacar *El Papus* [revista satírica] a Barcelona.

M.C.: El *Pacuchó* [Francisco Fernández Paredes] i companyia.

M.H.: Recordo que en una pissarra que teníem per fer-hi classes de català, ens hi van posar: "Putas, frígidas, bolleras".

A.A.: Vam estar molt amenaçades pels feixistes, molt, molt. Ens trucaven a casa, ens enviaven cartes amb amenaces... Les nostres famílies també van patir.

M.C.: Pel carrer ens deien "putes" i de tot.

ULTRES DISPOSATS A TOT

La crema del local feminista no va ser un fet aïllat, hi havia franquistes disposats a gairebé tot per a mantenir el règim. A Lleida ho liderava, *Pacuchó* a banda, Miquel Gómez Benet. Altres víctimes de la seua violència: la llibreria L'Àncora de l'antifranquista Ventura Margó —a l'avinguda de Catalunya—; el sindicalista Antonio Chacón va ser apallissat van disparar trets contra l'aparador de la botiga de

discos Orley —al carrer Major— mentre Lluís Llach oferia un recital al Teatre Principal; van cremar el coxe de l'activista d'Omnium Jaurme Roca; van incendiar la llibreria Guimet —a la plaça de la Paeria número 6, als porxos, on també hi havia la impremta Arts Gràfiques Ilerda—; van destruir totalment la casa particular del líder antifranquista Eulogio Vallina, entre altres atemptats.

Abans de demanar el centre de planificació familiar o un casal, quines activitats va fer?

A.A.: Fèiem assessorament a dones en molts temes. El que hauria d'haver fet l'ajuntament. Sobre planificació familiar, anticonceptius [la píndola es va legalitzar el 1978]... També teníem adreces de dones que volien avortar i algú cop les havíem acompanyat o les havíem ajudat econòmicament a anar a l'estranger.

A.A.: A Barcelona també n'hi havia alguna de clandestina, on també les havíem acompanyat. Hi ha gent que no ho entenia; no volem que algú avortat però davant la situació...

A.A.: I la policia posava entrebancs per a denunciar dones maltractades a les quals acompanyàvem. Els calia especialització en maltractaments.

M.I.: Al 1978 vam fer unes primeres jornades a l'edifici del Roser que van ser sonadíssimes, plenes a més no poder. Vam tractar temes que eren tabú.

M.C.: Dos setmanes! Cinc dies i cinc dies! Amb Maria Mercè Marçal, Frederic Boix, Dexeus... gent boníssima.

M.C.: Vam fer tot de xerrades d'educació sexual als barris! En aquell moment!

A.A.: Vam fer tantes coses que ni me'n recordo!

M.C.: Contra la central que volien fer a Txallamera? Nosaltres a primera fila. L'Onze de

Setembre? Allà. Al Congrés de Cultura Catalana? Nosaltres hi érem. Reunions amb Ensenyament sobre coeducació? El Grup, allà.

M.H.: Tot això, sent poques i sense ni un duro!

A.A.: Anàvem sempre amb la taula, la paraleta, els cartells... I algunes tenim vora de 70 anys i encara hi continuem.

Deveu haver vist de tot...

M.C.: Recordo una dona amb els pits cremats li vam iniciar les gestions per separar-se, no hi havia divorci [no es va legalitzar fins al 1981]. Vam anar al Bisbat per fer una nul·litat matrimonial, que entrar-hi no vegis el que era... Ja ho teníem a punt de caramell i la dona va deixar-ho córrer quan l'home va sortir de la presó. Tampoc hi podíem fer gaire més, teníem una família.

A.A.: Més d'un ens tenia ganes... Fa uns anys em va sortir una carta que havíem rebut que hi diu alguna cosa com ara que "sois unas putas, unas guarras, que os vamos a llevar a un campo de senegaleses que tengan el SIDA para que os la peguen...". Unes barbaritats!

M.I.: I ara, a Forocoches! [Amb la denúncia contra *La Manada*] Ningú sap les amenaces que hem arribat a rebre!

L'Audiència de Lleida va emetre, el 1989, la "sentència de la minifaldilla": assenyala que una noia de 17 anys "pudo provocar, si acaso inocentemente, al empresario Jaime Fontanet por su vestimenta". Per bé que el jutge va considerar provat que l'acusat va fer tocaments a la noia als pits i les cuixes per sobre de la roba i que l'empressari li va manifestar que si satisfesia els seus desitjos li renovaria el contracte de treball. Fontanet va ser condemnat a una multa de 40.000 pessetes per "abusos deshonestos". La gota que va fer canviar el codi penal.

Un any després va absoldre Ernesto Cabrera, de 20 anys, perquè el jutjat va considerar que la víctima, de 16 anys, no va oposar resistència física a una relació sexual "sino tan sólo verbal".

A.A.: Als 80 vam fer un parèntesi però anàvem sortint al carrer quan calia. Als anys 90 amb la Coordinadora de Dones de les Terres de Lleida vam reivindicar una casa d'acollida.

M.H.: I al 1992 ens vam legalitzar, però amb un altre nom oficial: Grup Feminista de Ponent. Al voltant del 2008 vam tornar a posar fil a l'agulla.

M.H.: Quan tenim les coses clares i sabem cap a on hem d'anar de seguida actuem, quan hi ha cap injustícia.

M.I.: Ara tenim molt a debatre i a concretar. Amb les noves generacions pot costar entendre'ns.

M.H.: Hi ha un espai buit que hem d'anar omplint entre totes.

M.I.: Fem uns seminaris per reflexionar i ens han ajudat un munt.

El feminisme fa sortir al carrer com mai.

M.H.: Ara està de moda i també és un perill, el capitalisme s'ho menja tot. Hem d'estar alerta perquè és l'última revolució del món mundial.

M.C.: Hi ha una clara intenció de controlar-lo i dominar-lo.

M.H.: Ens esferèim quan veiem la gentada del 8 de març: tothom es declara feminista, però quanta gent milita?

Més de 40 anys des de l'inici del Grup de Dones de Lleida.

M.H.: Ha semblat que érem molta colla però no hem sigut mai gaires, hem estat molt soles.

M.C.: Entre 10 i 15! Ara bé, cadascuna valia per...

M.H.: El feminisme és una convicció, una utopia, un ideal i una ideologia. I la butaca de casa i el sofà ens punxen! [riem tots]

A.A.: És que estic jubilada de la feina però no de l'activisme!

M.C.: Un dia d'aquests ens jubilàrem de jubilades!